

EVOLUȚIA PERFORMANȚELOR COMERCIALE ALE REPUBLICII MOLDOVA

¹Dr., conf. univ., **Eduard FRUMUSACHI**
²Drd., **Corina COLIBAVERDI**

^{1,2}*Academia de Studii Economice a Moldovei,
Republica Moldova, Chișinău, Bănulescu Bodoni, 61,
tel. (+373) 22 41 28, www.ase.md*

Abstract

This paper investigates the dynamics of trade performance in Republic of Moldova. It examines two trade indicators, import penetration and concentration and diversification indices. The analysis was undertaken for a relatively long period, in order to understand what the real trade trends are in Moldavian economy after the supply shocks of 2008.

Performanța comerțului exterior este exprimată printr-un set de indicatori. Cea mai uzuală fiind analiza ratelor de creștere a importurilor și exporturilor. În cazul Republicii Moldova, după cum se vede din figura 1 ratele de creștere a exporturilor au ajuns să fie negative în 2016, în mare parte din cauza embargourilor și constrângerilor la exporturi pe piața CSI. O economie atât de mică și deschisă precum cea a Moldovei este vulnerabilă la șocurile externe. Aceste șocuri au avut drept rezultat o micșorare a contractărilor la exporturile de vinuri de la 312 milioane de USD în 2005, la 134 milioane USD în 2007. Deși, în 2008 se pare că exporturile sectorului vinicol, în special cele în țările CSI, au recuperat teren foarte repede aceste constrângeri au marcat considerabil creșterea exporturilor în R.Moldova pe o perioadă lungă.

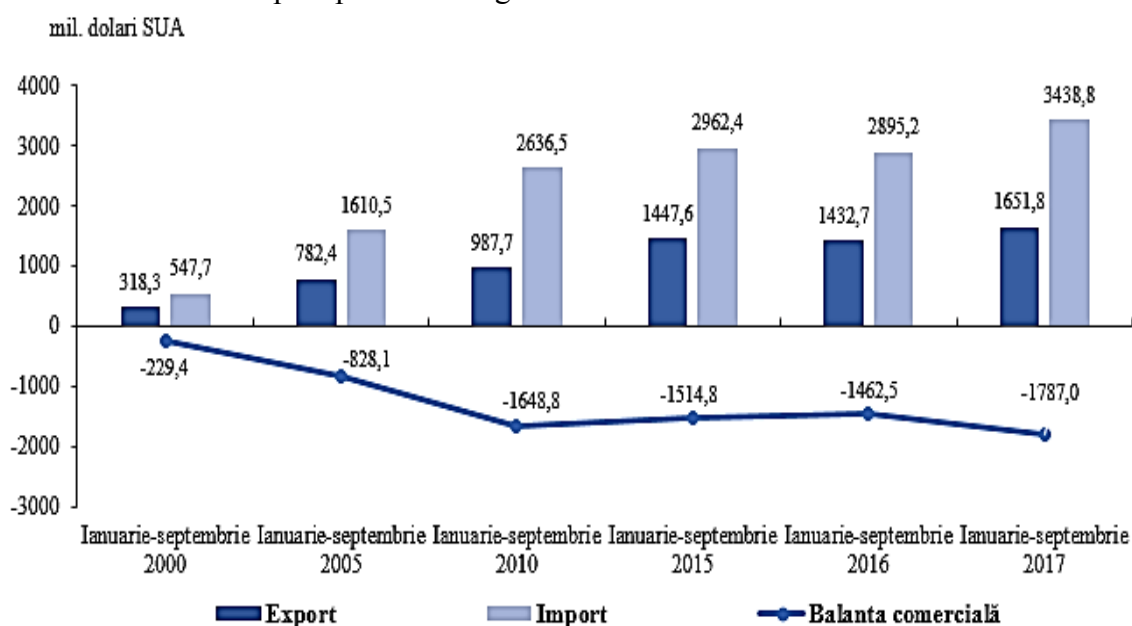

Figura 1. Evoluția exporturilor Moldovei

Sursa: datele BNS

Este necesar de menționat că s-a schimbat considerabil structura exporturilor, dar și a importurilor cu toate că într-o măsură cu mult mai mică. Dacă în a. 2005 exportul vinurilor constituia aproape 30% din totalul exporturilor țării, atunci în 2016 ponderea acestora era deja doar de circa 9% (vezi tabelul 1). În topul produselor exportate de R.Moldova s-au plasat echipamentul electric (12.37%) și îmbrăcămintea (11.8%).

Tabelul 1. Top 10 produse exportate din Moldova în anii 2005-2016

2005		2016	
Good	Share in total exported of goods (%)	Good	Share in total exported of goods (%)
Wine	28,82	Electrical equipment	12,37
Clothes	15,65	Clothes	11,8
Apples, grapes and other fruits	5,59	Sunflower seeds	9,91
Leather	5,55	Wine	8,56
Juice	4,26	Cereals	7,73
Cereals	3,96	Apples, grapes and other fruits	7,62
Sunflower oil	3,46	Furniture	6,26
Machinery (pumps)	2,84	Sunflower oil	2,65
Footwear	2,42	Pharmaceutical products	2,39
Sunflower seeds	1,97	Machinery (pumps)	2,18
Total	74,52	Total	71,47

Source: International Trade Centre

De menționat că ponderea top 10 produse exportate în total exporturi din R.Moșdova constituie circa 70-75%. Este o pondere incomparabilă cu țările dezvoltate din Europa care au o pondere a top 10 produse în totalul exporturilor de circa 15-20%. Germania – 17.8%, Franța – 19.2%, Italia – 10.6%, Danemarca – 16.7%. Ponderea cea mai mare o au Irlanda (47.1%) și Grecia cu circa 40%.

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în ianuarie-septembrie 2017 a fost de 48,0%, comparativ cu 49,5% în perioada corespunzătoare din anul 2016.

Este cunoscut faptul că deschiderea economică aduce multe beneficii, inclusiv creșterea transferului tehnologic, a productivității muncii și ca rezultat creșterea prosperității. Totodată aceasta reflectă în ce măsură economia țării depinde de comerțul exterior.

Începând cu anii 90-ci ai secolului XX, Moldova a avut un nivel al deschiderii economice mai mar decât media mondială. Acest lucru demonstrează că țara este deschisă comerțului exterior și este una dintre economiile care promovează liberalizarea comerțului pentru a spori dezvoltarea economică. (vezi figura 2).

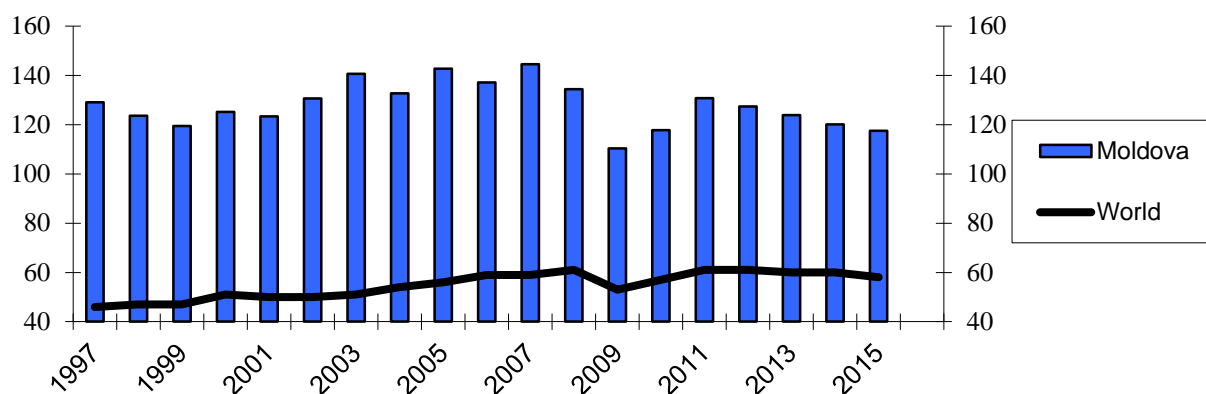

Figura 2. Evoluția deschiderii comerciale a Moldovei, %

Surca: Calculele autorului conform datelor Bancii Mondiale.

Un alt indicator ce reflectă performanța comercială este Penetrarea importurilor. Rata de penetrare a importurilor arată în ce măsură cererea internă este satisfăcută de importuri. Raportul dintre total importuri și cererea agregată ia valori între 0 (fără importuri) și 100 procente, pentru o țară a cărei cerere internă este în totalitate satisfăcută de importuri sau economia nu produce nimic și, respectiv nu exportă, nimic.

Cifrele pentru Republica Moldova arată că începând cu anul 2003, importurile satisfac mai mult de 50 % din cererea agregată. Acest fapt indică că Moldova nu este capabilă de a-și asigura propriile necesități. Pentru a cunoaște exact care sunt sectoarele cele mai deficitare din acest punct de vedere se poate calcula acest indicator în bază sectorială (folosind importurile sectoriale și valorile adăugate).

Tabel 2. Rata de penetrare a importurilor

	PIB	Exporturile	Importurile	Cererea Agregată	Rata de Penetrare a Importurilor
2013	1981.3	790	1402.3	2,594	54%
2014	2600	985.17	1768.5	3,383	52%
2015	2988.2	1091.2	2292.2	4,189	55%
2016	3356.3	1051.62	2693.1	4,998	54%
2017	4369.3	1341.7	3689.8	6,717	55%

Sursa: Calculele autorului

Pentru a înțelege ce poziție ocupă Moldova când e vorba de comerț, vom analiza schimbările în structura comerțului. Astfel de analize sunt de relevanță pentru formularea de strategii de dezvoltare, fiindcă ele reflectă direct sau indirect abilitățile competitive ale sectoarelor din economia țării.

Din figura de mai jos se poate deduce faptul că exporturile Moldovei sunt mai concentrate decât importurile. Această analiză se bazează pe cuantificarea mediilor geometrice a cotelor părți a celor mai mari parteneri comerciali în perioada 2011-2017.

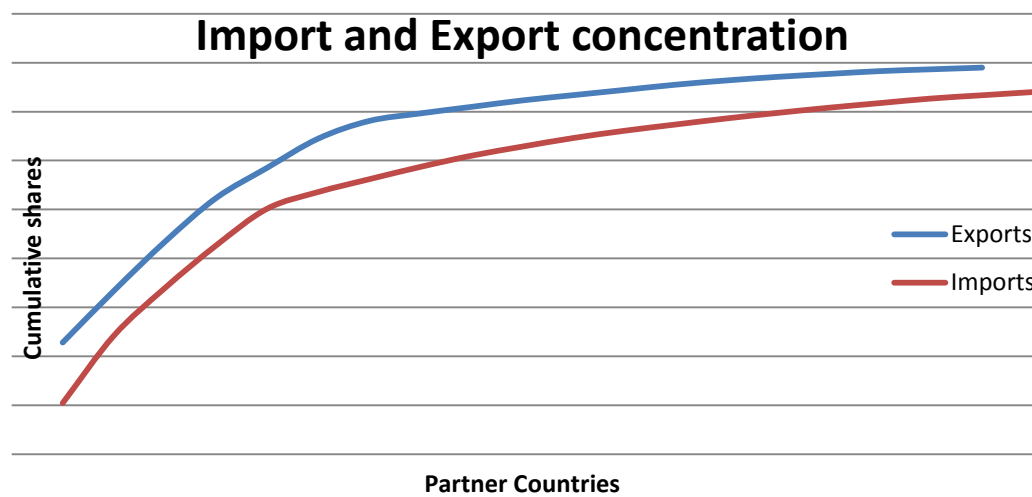

Figura 3. Concentrarea exporturilor și importurilor

Sursa: Calculele autorului

O astfel de abordare ne dă o imagine generală asupra situației, dar în literatura de specialitate, pentru analiza concentrării și diversificării exporturilor se calculează indicatori speciali.

Unul din acești indicatori este Gini-Hirschman (în continuare GH), care măsoară gradul de concentrare a exporturilor unei țări. Rezultatele calculului sunt expuse în tabelul de mai jos.

Tabel 3. Indicii de concentrare și diversificare a economiei

SITC	2003	2013	2014	2015	2016
Gini-Hirschman	0.333	0.286	0.276	0.227	0.154
Herfindahl-Hirschmann	0.284	0.237	0.227	0.142	0.115
SITC fără băuturi alcoolice					
Gini-Hirschman	0.192	0.168	0.151	0.132	0.112
Herfindahl-Hirschmann	0.132	0.113	0.106	0.092	0.071

Sursa: Calculele autorului

Indicele GH are un trend descrescător începând cu anul 2003, teoretic aceasta indică asupra faptului că exporturile Moldovei sunt mai puțin concentrate și exportatorii naționali nu exportă doar o gamă mică de bunuri.

Atât cu industria viticolă cât și fără ea exporturile Moldovei încearcă să fie mai puțin concentrate. Deși, după embargoul rusesc era de așteptat ca exportatorii să găsească alte bunuri de export, pentru a contracara efectele negative, acest fapt nu s-a întâmplat. Dacă scoatem din calcul industria viticolă, atunci indicele GH are aceeași valoare ca și în 2016 – 0,132. Cu industria viticolă indicele este în scădere în 2016 comparativ cu 2003, contabilizând 0,154. Aceasta ar putea vorbi despre faptul că datorită embargoului exportatorii au găsit alte modalități de a exporta produsele vinicole. Astfel, per total exporturile Moldovei sunt mai puțin concentrate, dar evoluția lor este foarte volatilă. Pentru o analiză mai atentă prezentăm graficul 3.

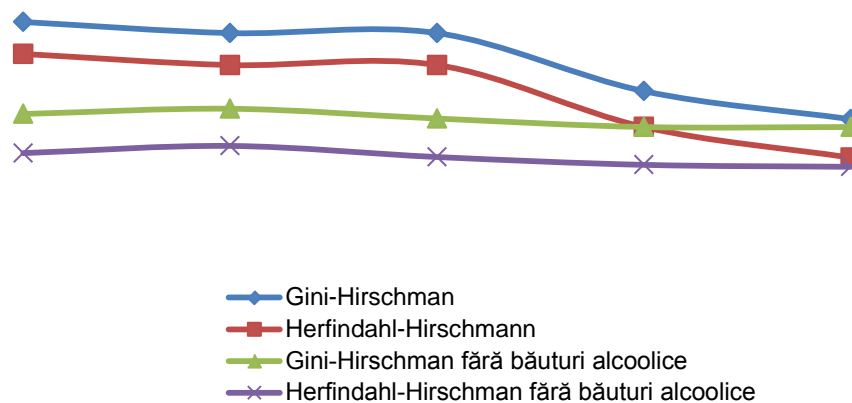

Figura 3. Evoluția indicilor GH și HH, cu și fără băuturi alcoolice

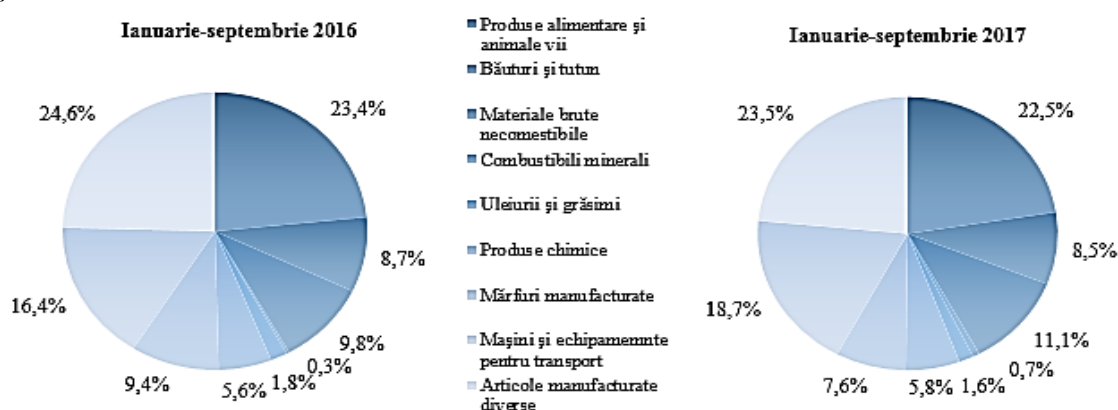
Sursa: Calculele autorului

Acest grafic ne dă posibilitatea de a vedea clar care este situația cu diversificarea și concentrarea exporturilor Moldovei. Un lucru este clar, industria băuturilor alcoolice deține o pondere mare în totalul exporturilor, iar aceasta influențează indicatorii analizați. Scăderea bruscă a indicelui de concentrare GH se datorează embargoului la vinuri. În schimb, declinul în indicele diversificării HH, ar indica o structură a exporturilor mai diversificată ce ar permite evitarea unor șocuri externe. În cazul în care analizăm fără industria băuturilor alcoolice, atunci situația se schimbă. Ambii indici nu mai au un trend descrescător, iar exporturile prezintă atât un grad stabil de-a lungul timpului stabil de concentrare, cât și de diversificare a exporturilor.

În cazul în care exporturile de vinuri se vor relua în 2018 către Rusia, ajungând nivelul din 2005 în anul 2019, indicele GH va crește. Astfel, încă odată, subliniind faptul că avem o concentrare mare a exporturilor în jurul acestei industrii.

Indicele HH are același trend ca și GH, dar o interpretare diferită. Odată ce Moldova a trebuit să găsească soluții la problema embargoului și neavând exporturi concentrate (fiindcă nu mai erau exportate produsele viticole), indicele HH a început să scadă. Acest fapt înseamnă că exporturile se diversifică. Diversificarea exporturilor în ultimii ani este confirmată și de indicele HH calculat fără exporturile de băuturi alcoolice. Nu putem vorbi despre o diversificare puternică și profundă (indicele a scăzut de la 0,114 în 2016, la 0,111 în 2017).

În diagrama ce urmează este prezentată structura exporturilor în primele 9 luni ale anilor 2016 și 2017.

Am putea menționa o îmbunătățire a structurii exporturilor Republicii Moldova, dar prea lentă, pentru a concura cu țările europene la capitolul indexul Gini-Hirschman sau Herfindahl-Hirschmann. În Estonia, de exemplu indexul HH a scăzut de la 0,01 în 1995 până la 0,005 în a.2015. În Germania, Italia, Franța acest indice este la nivelul 0.002-0,003 ceea ce denotă o diversificare considerabilă a exporturilor acestor țări. Republica Moldova la acest capitol ar trebui să depună eforturi considerabile pentru eficientizarea exporturilor și atingerea performanțelor comerciale adecvate scopurilor pe care le urmărim.

BIBLIOGRAFIE

1. Bureau of National Statistics of Moldova. www.statistica.md
2. The Trade Performance Index, Technical notes, May 2017
3. Dennis, A., and B. Shepherd, 2011, “Trade Facilitation and Export Diversification”, *The World Economy*, Vol. 34(1), 101–22.
4. Al-Marhubi, F. (2000). Export Diversification and Growth: an Empirical Investigation. *Applied Economics Letters* 7.
5. Cadot, O., C. Carrère and V. Strauss-Khan, 2013 “Trade Diversification, Income and Growth: What Do We Know?”, *Journal of Economic Surveys*, Vol. 27(4), 790–812
6. Agosin, M. R., R. Alvarez and C. Bravo-Ortega, 2011, “Determinants of Export Diversification Around the World: 1962–2000”, *The World Economy*, Vol. 35(3), 295–315.